X KUŞAĞINDAN Z KUŞAĞINA DEĞİŞEN MAHREMİYET ALGISI

Arş. Gör. Berk Çaycı[3], Arş. Gör Ayşegül Elif Karagülle[4]
İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Fakültesi
Medya ve İletişim Sistemleri Bölümü
İstanbul

Özet

Enformasyon ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler, toplumsal hayatta köklü dönüşümler yaratmaktadır. Yaşanan dönüşümler; iletişim, iş ve gündelik yaşam dinamikleri üzerinde etkisini göstermenin yanında; toplumların kavramlar üzerindeki algılarının değişmesine de neden olmaktadır.

Bu makalede; enformasyon teknolojisi devrimiyle birlikte değişen mahremiyet algısı analiz edilecektir. Başta teknolojik olmak üzere, farklı sosyoekonomik ve siyasi dönemlerde yetişmiş olan insanları niteleyen X,Y ve Z kuşakları merkezinde değişen mahremiyet algısı, sosyal medya ve teknoloji merkezli incelenecektir. Böylece, her kuşağın farklı biçimde algıladığı mahremiyet kavramının, enformasyon teknolojileriyle birlikte, kamusal ve özel yaşamda nasıl yeniden biçimlendiği, yeni dünyadaki mahremiyet ihlalleri paralelinde analiz edilecektir.

Çalışma kapsamında, değişen mahremiyet algısını belirlemeye yönelik bir anket uygulaması yapılacaktır. Bu kapsamda, panoptik bir yapıya evrimleşmeye başlayan sosyal ağların ve iletişim teknolojilerinin, kuşakların mahremiyet kavramına ilişkin algılama biçimlerinin oluşmasındaki rolü ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Mahremiyet, İletişim teknolojileri, X, Y ve Z kuşağı, Sosyal ağ*

TRANSFORMING THE PERCEPTION OF INTIMACY FROM GENERATION X TO GENERATION Z

Abstract

The developments in information and communication technology fields have lead to radical transformations in social life. These transformations, which have some effects on the dynamics of communication, business and daily life, have brought along the alterations on the society's perception of some concepts as well.

In this article, transforming perception of intimacy will be analyzed along with the revolution of information technology. The separate perceptions of intimacy in view of X, Y, Z generations growing up in different socio-economic, politic, especially technologic, period will be examined based on technologic process. By this way, in parallel to the breach of intimacy in the new world, it will be analyzed how the concept of intimacy comprehended differentially by every generations is reformed with information technologies.

In the context of this study, a survey will be conduct to determine with the transforming the perception of intimacy. In this context, the role of the social networks evolving to a panopticon and communication technologies on the formation of different perceptions of intimacy among the generations will be assayed.

Key Words: *Intimacy, Communication Technology, Generation X, Y, Z, Social Networks*

Giriş

Enformasyon ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler ve dünyayı saran iletişim ağları, hayatın her alanını etkilediği gibi; mahremiyet algısı üzerinde de değişimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu değişimlerin yaşanmasında, bütün bir beşeri faaliyet alanına nüfus etmekte olan "enformasyon teknolojileri devrimi" etkili olmaktadır.

Mahremiyet kavramı, 16. ve 17. yüzyılda aydınlanma felsefesi ve modern bilinç anlayışının ortaya çıkışı ile birlikte, değişime uğrayarak ekonomik, sosyokültürel ve siyasal alandaki gelişmeler ışığında, birey-bireycilik-bireysellik gerçeğinin ön plana çıkardığı bir olgudur (Yılmaz, 2012: 249). Bir diğer ifadeyle mahremiyet; Avrupa'nın endüstrileşmesi ile başlayan kamusal ve özel alan ayrımının bir sonucu olarak değişime uğramaktadır. Küreselleşme süreciyle birlikte iletişim teknolojilerinin ve taşıma araçlarının gelişimi, özel ve kamusal alanları homojenleştirmektedir. Böylelikle iki alan arasında ayrım yapmak gün geçtikçe güçleşmektedir. Özellikle iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle Sennet'e (2010: 450) göre; kamusal alan hızla özelleşirken; Giddens'a (2010: 284) göre özel alan zaman içinde kamusallaşmaktadır. Son yıllarda sosyal ağların yaygınlaşması; bu ağlar aracılığıyla bireysel her türlü enformasyonun paylaşılması kamusal ve özel alan arasındaki ayrımın ortadan kalkmasına verilebilecek en güncel örnektir. Bu bağlamda Westin'e göre; mahremiyet: bireyin, toplulukların veya kurumların kendilerine ait her türlü enformasyonu hangi ölçüde, nasıl ve ne zaman ötekilere aktaracağına karar verme hakkıdır. Bu

[3] bcayci@ticaret.edu.tr
[4] aekaragulle@ticaret.edu.tr

noktadan hareketle mahremiyet algısı, iletişim teknolojileri ile birlikte küreselleşen bir dünya düzeni içerisinde değişmektedir. Bu dünya düzeni içerisinde mahremiyet bizim başkaları tarafından ne ölçüde tanındığımızı, fiziksel olarak bize ne ölçülerde ulaşılabildiği ile yakından ilişkili bir kavramdır (1970, aktaran, Yüksel, 2010: 278). Özellikle iletişim teknolojileri aracılığı ile her türlü formattaki(video, ses, resim) enformasyonun zamana ve mekâna bağlı kalmadan iletilebilmesi; bu enformasyonun sosyal medya aracılığı ile ağlar arasında sürekli dolaşımı mahremiyet algısını değiştirmektedir. Geleneksel dönemde mahrem olarak kabul edilen resimler, videolar bugün sosyal ağlar aracılığıyla dünya ile paylaşılırken; karşılıklı konuşmalar, ilişkiler, arkadaşlıklar sosyal ağlarda açık bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu noktada paylaşım ve teşhir kültürü ortaya çıkarken; bireyler sanal ortamda kendilerini tanımlama çabası içerisine girmektedir. Dini inançlarından, hangi siyasi partiye oy verdiklerine, kimler ile arkadaşlık kurduğundan, mekân güncellemesi yaparak nerede olduğuna kadar her türlü kişisel enformasyonu ağlar aracılığı ile sergilemektedirler. Böylelikle sosyal ağlar üzerinde tanımlanan sanal kimlikler şeffaflaşırken; mahremiyet algısı da teknoloji merkezli olarak dönüşmektedir.

İnternetin ortaya çıkışı ve sonrasında iletişim araçlarında meydana gelen gelişmeler, insanların hayatlarında köklü değişimler meydana getirmektedir. Mcluhan'ın belirttiği gibi: bizler iletişim araçlarını geliştirdikçe, onlar da bizleri ve yaşantımızı şekillendirmektedir (Mcluhan, 2001:4). Bu bağlamda iletişim araçları değiştikçe toplumun yapısı ve kavramlara yükledikleri anlamlar da değişmektedir. Her dönem içerisinde sahip olduğu iletişim araçlarının fonksiyonlarına/işlevlerine göre değişen yaşam biçimleri, mahremiyet algısında da bir takım dönüşümleri beraberinde getirmektedir. Özellikle sosyal ağlar ve mobil iletişim teknolojileriyle birlikte değişen iletişim ve sosyalleşme biçimleri, iletişim teknolojilerinin yaşam biçimlerini ne ölçüde etkilediğini göstermektedir. Yeni bir yaşam alanı olarak sosyal ağların insanların zihinlerinde konumlanması, bireysel enformasyonun görünürlüğü ve ağlar arasında dolaşımı bu ağları kullanan insanların mahremiyet algıları üzerinde değişimlere neden olmaktadır.

Teknolojinin insanlar/toplumlar üzerindeki etkileri, insanların/toplumların teknolojiyi kullanma sıklığına ve amacına göre değişmektedir. Bu noktada içinde bulunduğumuz toplum, enformasyon teknolojileri devrimi sonrası farklı kuşakların(baby boomer, X,Y ve Z) bir arada yaşadığı melez(hybrid) bir toplumdur. Castells bu toplumu "Ağ Toplumu olarak tanımlamaktadır Castells'e (2005: 124-125) göre enformasyonu ön plana çıkaran ağ toplumu bilişim teknolojileri tarafından harekete geçirilen, bilişim ağlarından oluşan ve tüm küreye yayılmış yeni bir toplumsal organizasyon yapısıdır. Ağ toplumunda başta teknoloji olmak üzere farklı sosyoekonomik ve siyasal şartların hâkim olduğu dönemlerde yetişmiş bireyler, bugünün teknolojik imkânları çerçevesinde bir arada yaşamaktadır. Ağ toplumu içerisinde her teknoloji insanlara yeni olanaklar sağlarken; var olan davranış biçimleri ve değerler üzerinde değişimler meydana getirmektedir. Değişimlerin meydana gelmesinde; teknolojik gelişmelerle birlikte farklı sosyokültürel ve siyasi dönemlerde yetişen bireylerin dünyayı algılama biçimlerindeki farklılıklar da etkili olmaktadır. Böylelikle dünyayı algılama biçimleri değişen kuşakların, yeni iletişim teknolojilerine özellikle de sosyal ağlar ve mobil iletişim teknolojilerine yükledikleri anlamlar, teknolojiyi kullanım amaçları ve sıklıkları değişmektedir. Bu farklılıklar çalışmanın konusunu oluşturan mahremiyet algısı üzerinde de değişimlere neden olmaktadır.

Teknoloji merkezli bir yaklaşımla toplumu kuşaklara ayıran Prensky'e (2001: 1-2)göre: enformasyon ve iletişim teknolojilerine aşina olanlarla olmayanlar "dijital yerliler" ve "dijital göçmenler" olarak ikiye ayrılmaktadır. Prensky: 1980 öncesi doğanlar dijital göçmen, 1980 sonrası doğanları dijital yerliler olarak belirtmektedir. Prensky'nin çalışmalarında dijital yerli ve dijital göçmenler kategorize edilirken; yaşa ve teknolojiye bağlı bir yaklaşımın hâkim olduğu görülmektedir. Mahremiyet algısı üzerindeki dönüşümün inceleneceği bu çalışmada kuşakların, başta teknoloji olmak üzere; sosyoekonomik, kültürel ve siyasi şartlar da göz önünde bulundurularak belirlenmesi yerinde olacaktır.

Tarihsel Süreçte Ortaya Çıkan X, Y ve Z Kuşakları

Geleneksel olarak tarihsel süreç içerisinde kuşaklar kategorize edilirken, ebeveynler ve onların çocuklarının dünyaya geliş tarihleri arasındaki süreç ortalama alınmaktaydı. Günümüzde, kuşaklar kategorize edilirken, sosyolojik etkiler de göz önünde bulundurularak kuşaklar kategorize edilmektedir. (McCrindle ve Wolfinger, 2011: 2-3). Kuşaklar ile ilgili kesin tarihler belirlenememekle birlikte; ortalama yaş aralığındaki bireylerin, dönem içerisinde yaşadığı tarihsel olayların (siyasi, ekonomik, kültürel) izdüşümü dönem içerisindeki insanları etkilemektedir. Böylelikle aynı kuşağın içerisinde yer alan bireyler, iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin yanı sıra sosyokültürel ve siyasi olayların etkisiyle çevreyi ve hayatı algılama biçimleri de değişmektedir. Yaşanan gelişmeler ile ortaya çıkan bu kolektif bilinç, insanların yaşam biçimlerini, kavramlar üzerindeki algılarını değiştirmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde, hem teknolojik, hem de sosyolojik gelişmeler çerçevesinde, kuşakları tanımak mahremiyet algısındaki dönüşümün belirlenmesi açısından yerinde olacaktır.

Resim 1: Sosyolojik perspektiften kuşakların kategorizasyonu

X Kuşağı (1965- 1980)

Bunalımlı yılların yaşandığı dünya düzeni içerisine doğan X kuşağı "kayıp kuşak" olarak da adlandırılmaktadır. Savaş sonrası kapitalizmin kendini devam ettirilebilmesi için keynesyen politikaları uygulanmış ve sosyal devlet inşası sağlanmıştır. Sonrasında 70'li yıllarda yaşanan petrol krizi ile birlikte liberal politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Süreç içerisinde X kuşağı, Baby Boomerlar'ın rahat bir hayat sürmelerinin bedellerini ödemek zorunda kalmıştır (Altuntuğ,2012:867). Yaşanan ekonomik çalkantılar nedeniyle bu kuşak kendisini çalışmaya ve daha çok para kazanmaya odaklamaktadır. Dönem içerisinde Walkman (1979) ve IBM bilgisayarlar (1981) yaygınlaşmıştır. X kuşağı teknoloji ile savaşmaktan ilk vazgeçen ve gelişmelerin hızına yetişemeyen kuşaktır.

Y Kuşağı (1981-1994)

Y kuşağının en önemli özelliği, teknoloji ile şekillenen bir kuşak olmasıdır. Y kuşağını, X kuşağından ayıran en önemli özellik: Y kuşağının, teknolojiyle ve tüketimle gönüllü bir ilişki içinde olmasıdır. Özellikle internet kullanımında uzmanlaşmaları sayesinde, çoklu kimlikler edinmişlerdir. Hız olgusunun internet ile birlikte hayatlarına dâhil olmasıyla sabırsız, bürokrasiden uzak, ciddiyetsiz, yaptıkları karşısında bedel ödemek istemeyen bir kuşak olma özelliğini göstermektedir. Y kuşağı İnternet, E-mail, SMS, DVD, Playstation, Xbox ve iPod gibi yeni nesil teknolojiler ile tanışmışlardır.

Z Kuşağı (1995 ve Sonrası)

Z kuşağı teknolojinin içine doğan bir kuşak olarak tüm teknolojik gelişmelere kısa sürede adapte olduğu görülmektedir. Z kuşağı, dijital devrim başta olmak üzere; Irak / Afganistan Savaşı, Asya'da meydana gelen tsunami felaketi, wikileaks olayı ve Arap Baharı başta olmak üzere; Gezi Parkı gibi sosyal ağlar aracılığı ile örgütlenen, çok sayıda ağlar oluşturan toplumsal hareketlere tanık olmuşlardır. Z kuşağının temsilcileri Facebook, Youtube ve Twitter gibi sosyal ağlar aracılığı iletişim kurmaktadırlar. Böylelikle Z kuşağı için sosyal ağlar, akıllı telefonlar gibi kanıksanmış bir teknolojidir.

Resim 2: Dergiyi dokunmatik zanneden bebek videosu

X Kuşağından Y Kuşağına Değişen Mahremiyet Algısını İnceleyen Bir Araştırma

Araştırmanın amacının belirlenmesinin ardından; araştırmanın metodolojisini oluşturan araştırma yöntemi, veri toplama tekniği ve örneklem süreci ortaya konulmuştur. Bölümün en sonunda ise araştırmanın bulgularına ve değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Enformasyon ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle, günümüzde özellikle üç kuşak (X,Y ve Z) her türlü iletişimlerini, sosyal ağlar ve yeni iletişim teknolojileri aracılığıyla sağlamaktadır. Bu noktada, her kuşağın iletişim teknolojilerine ve sosyal ağlara yükledikleri anlamlar farklılık göstermektedir. Böylelikle iletişim teknolojilerini ve sosyal ağları kullanma biçimleri değişen üç kuşağın, mahremiyet algıları da bu süreçten etkilenmektedir.

Bu araştırmanın ana amacı: gelişen enformasyon ve iletişim teknolojileriyle birlikte üç kuşağın mahremiyet algısındaki değişimi sosyal ağlar ve yeni iletişim teknolojileri çerçevesinde, tarama modelinde betimsel bir araştırma yöntemiyle incelenmesidir. Bu ana amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

- X,Y ve Z kuşaklarının, sosyal ağları kullanma amaçlarına göre mahremiyet algıları değişmekte midir?
- Teknolojinin içine doğan bir kuşak olarak Z kuşağı, mahremiyetine önem vermekte midir?

Örnekleme Süreci

Araştırmanın ana kütlesini üç kuşağında yer aldığı Facebook kullanıcıları oluşturmaktadır. Ana kütlenin tamamına ulaşma zorluğu, zaman ve maliyet sıkıntıları nedeniyle, araştırma örneklem ile sınırlandırılmıştır. Facebook'a kayıtlı üç kuşağın temsilcilerinin örneklem çerçevesi bulunmadığından, araştırma tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak

gerçekleştirilmiştir. Bu noktada, örneklemin ana kütleyi iyi temsil etmesi için, her kuşaktan da birbirine yakın sayıda bireyin anketi cevaplaması sağlanmıştır. Anket formu, 327 Facebook kullanıcısına Facebook üzerinden gönderilmiştir. Toplamda 309 değerlendirilebilir anket, araştırmaya dahil edilmiştir. Veri toplanmasına başlamadan önce, kolayda örnekleme metoduyla araştırma örneğini temsil edebilecek şekilde seçilen üç kuşaktan toplam 30 kişiye anket formunun ön testi yapılarak; soruların anlaşılırlığı, soruluş sırası gibi hususlar belirlenerek, anket formuna son şekil verilmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada veri toplama aracı olarak 20 kapalı uçlu sorudan(soruların bazılarında birden fazla şık işaretlenebilmektedir) oluşan online/çevrimiçi anket formu kullanılmıştır. Araştırma esnasında uygulanan anket formunda yer alan ifadeler literatür taramasından yararlanılarak elde edilmiştir.14-22 Aralık 2013 tarihleri arasında Facebook üzerinden online/çevrimiçi anket formu gönderilmiş ve cevaplandırılan her anket değerlendirildikten sonra analize tabi tutulmuştur.

Anketin ilk soruları cinsiyet ve katılımcıların hangi kuşağın temsilcileri olduğunu belirlemeye yöneliktir. Sonrasında akıllı telefon kullanım sıklığı belirlenmesi amaçlanmıştır. Ardından, bireylerin sosyal ağları hangi amaçla ve ne sıklıkla kullandıkları belirlemeye yönelik sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Son olarak üç kuşağın sosyal ağları ve akıllı telefonları kullanma eğilimleriyle mahremiyet algıları arasındaki ilişkiyi belirlenmesi amaçlanmıştır. Anketin, objektif bir şekilde cevaplanması amacıyla katılımcıların kimlik bilgileri alınmamış ve anket doldurma aşamasında katılımcılara hiçbir şekilde müdahalede bulunulmamıştır. Anketlerin cevaplanmasının ardından elde edilen veriler SPSS 16,0 istatistik analiz programına bire bir aktarılmış ve frekans analizleri yapılmıştır.

Araştırma Bulguları ve Değerlendirme

Aşağıdaki anket sonuçlarına ilişkin veriler; toplamda 327 kişiye uygulanan anket sorularından elde edilen, 309 kişinin yanıtlarını kapsamaktadır.

Araştırmada katılımcıların 154'ü kadın, 155'i erkektir. Erkek katılımcılar örneklemin %50,16'sını, kadın katılımcılar ise; %49,84'ünü oluşturmaktadır. Üç kuşağın dağılımları incelendiğinde X kuşağından ankete 98 kişi (%31,72) katılmıştır. X kuşağından ankete katılan kadın katılımcıların sayısı 47 (47,96), erkek katılımcıların sayısı 51 (%52,04) olarak belirlenmiştir. Y kuşağından ankete katılan 106 kişiden 53'ü (%50) kadın, 53'ü (%50) ise erkektir. Son olarak, Z kuşağından ankete katılan 105 kişiden 54'ü (%51,43) kadın, 51'i (%48,57) erkektir.

Tablo 2: Kuşaklara göre cinsiyet dağılımı

	Erkek	Kadın	Toplam	Kümülatif Toplam	Kümülatif Yüzde
X kuşağı	51	47	98*(%31,72)*	98	%31,72
Y kuşağı	53	53	106*(%34,30)*	204	%66,02
Z kuşağı	51	54	105*(33, 98)*	309	%100,00
Toplam	155*(49,84)*	154 *(50,16)*			

Akıllı telefon kullanıyor musunuz? Sorusuna üç kuşağın verdikleri cevaplar şu şekildedir; X kuşağından 73 kişi (%74,49) "evet" cevabını verirken; 25 kişi (%25,51) "hayır" cevabını vermiştir. Y kuşağından 91 kişi (%85,85) "evet" cevabını verirken; 15 kişi (%14,15) "hayır" cevabını vermiştir. Son olarak Z kuşağından 84 kişi (%80) "evet" cevabı verirken; 21 kişi (%20) "hayır" cevabını vermiştir.

Kişisel bilgilerinizi sosyal ağlardan paylaşıyor musunuz? Sorusuna X kuşağından 76 kişi (%77,55) "evet", 22 kişi (%22,45) "hayır" yanıtını vermiştir. Y kuşağından 87 kişi (%82,08) "evet" 19 kişi (17,92) "hayır" yanıtını vermiştir. Z kuşağından 21 kişi (%20) "evet" cevabını verirken; 84 kişi (%80) "hayır" cevabını vermiştir. Z kuşağı kişisel enformasyonun sosyal ağlarda paylaşılması konusunda X ve Y kuşaklarının aksine daha tedbirli bir tutum içerisindedir.

Sosyal ağ profilinize kimlerin erişmesini izin veriyorsunuz? Sorusuna X kuşağından 54 kişi (%55,10) "herkes" 37 kişi (%37,76) "arkadaşlarım" ve 7 kişi (%7,14) "arkadaşlarımın arkadaşları cevabını vermiştir. Y kuşağından 21 kişi (%19,81) "herkes" 77 kişi (%72,64) "arkadaşlarım" ve 8 kişi (%7,55) "arkadaşlarımın arkadaşları" cevaplarını vermiştir. Z kuşağından 6 kişi (%5,71) "herkes", 81 kişi (77,14) "arkadaşlarım ve 18 kişi (17,14) "arkadaşlarımın arkadaşları" cevaplarını vermiştir. Üç kuşağın cevapları analiz edildiğinde, Z kuşağı sosyal ağ hesaplarına kimlerin erişebileceği konusunda diğer iki kuşağa göre daha tedbirli olduğu söylenebilir.

Sosyal paylaşım sitelerinden fotoğraf ekler misiniz? Sorusuna X kuşağından 89 kişi (%90,82), Y kuşağından 94 kişi (%88,68) ve Z kuşağından 92 kişi "evet" yanıtını verirken; X kuşağından 9 (%9,18), Y kuşağından 12 (%11,32) ve Z kuşağından 13 (%12,38) kişi "hayır" yanıtını vermiştir. Üç kuşağın, sosyal paylaşım sitelerindeki hesaplarından fotoğraf paylaşma eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Bu noktada kişisel bilgi ve enformasyonu içeren görüntülerin kuşaklar arasındaki paylaşılma oranı kişisel mahremiyete duyulan önemin belirleme için önemlidir.

Evde çektiğiniz bir resmi sosyal ağlarda paylaştığınız oldu mu? Sorusuna X kuşağından 82 kişi (%83,67), Y kuşağından 77 kişi (%72,64) ve Z kuşağından 20 kişi (%19,05) "evet" cevabını verirken; X kuşağından 16 kişi (%16,33), Y kuşağından 29 kişi (%27,36) ve Z kuşağından 85 kişi (% 80,95) "hayır" cevabını

vermiştir. Z kuşağı, X ve Y kuşağına göre özel ve kamusal alan ayrımını daha bilinçli bir şekilde yapmaktadır. Özel alan olarak kabul edilen evin ve içerisindeki görüntülerin kamusal alan olarak nitelendirilen sosyal ağlar araçlığıyla paylaşılması hususunda Z kuşağı daha temkinli oldu söylenebilir.

Fotoğrafınızın paylaşılmasına, beğenilmesine izin veriyor musunuz? Sorusuna X kuşağından 81 kişi (82,65), Y kuşağından 94 kişi (88,68) ve Z kuşağından 22 kişi (%20,95) "evet" yanıtını verirken; X kuşağından 17 kişi (%17,35), Y kuşağından 12 kişi (%11,32) ve Z kuşağından 83 kişi (%79,05) "hayır" yanıtını vermiştir. Veriler analiz edildiğinde, Z kuşağının X ve Y kuşaklarının aksine fotoğraflarının paylaşılmasına ve beğenilmesine izin vermediği belirlenmiştir.

Sosyal ağlarda dini, siyasi görüşlerini belirtecek şekilde yorumlar yazıyor, paylaşımlarda bulunuyor musunuz? Sorusuna X kuşağından 78 kişi (%79,59), Y kuşağından 53 kişi (%50) ve Z kuşağından 76 kişi (%72,38) "evet" yanıtını verirken; X kuşağından 20 kişi (%20,41), Y kuşağından 53 kişi (%50) ve Z kuşağından 29 kişi (%27,62) "hayır" yanıtını vermiştir. Literatür taramalarından da çıkan bir sonuç olarak X kuşağı Baby Boomerlar gibi politik ve katılımcı bir kuşak olarak bilinmektedir. Ancak Gezi Parkı eylemleri öncesinde Z kuşağı apolitik bir kuşak olarak bilinirken; anket sonuçları incelendiğinde Z kuşağının, X kuşağı kadar siyasi ve dini görüşlerini rahatlıkla sosyal ağlardan paylaşabildiği görülmektedir.

Foursquare hesabınızdan yer bildirimi yapıyor musunuz? Sorusuna X kuşağından 63 kişi (%64,20), Y kuşağından 40 kişi (%37,74) ve Z kuşağından 20 kişi (%19,05) "evet" yanıtını verirken; X kuşağından 35 kişi (%35,71), Y kuşağından 66 kişi (%62,26) ve Z kuşağından 85 kişi (%80,95) "hayır" yanıtını vermiştir. Sosyal ağlar aracılığı ile gözetim ve izleme, mahremiyetin korunmasının temel sorunlarındandır. Foursquare uygulaması bu noktada bireyin ne zaman, nerede olduğuyla ilgili bilgileri bireyin çevresindekiler ile kendi rızası ile paylaşması mantığına dayanmaktadır. Üç kuşağın verdiği cevaplar analiz edildiğinde X kuşağı Y ve Z kuşağına göre nerede, ne zaman, kiminle olduğunu çevresiyle paylaşmaktadır. Z kuşağı ise kiminle, ne zaman, nerede olduğunu çevresiyle paylaşma konusunda X ve Y kuşağına göre daha tedbirliği olduğu, soruya verilen cevaplar neticesinde belirlenmiştir.

Facebook'ta gönderilen etkinlik davetlerine katılıp katılmayacağınızı bildiriyor musunuz? Sorusuna X kuşağından 63 kişi (%64,29) Y kuşağından 54 kişi (%50,94) ve Z kuşağından 14 kişi (%13,33) "evet" yanıtını vermiştir. X kuşağından 35 kişi (% 35,71) Y kuşağından 52 kişi (%49,06) ve Z kuşağından 91 kişi (% 86,67) "hayır" yanıtını vermiştir. Sosyal ağlar özellikle Facebook bireysel enformasyonun anında ağlar arasında yayıldığı homojen iletişim ağlarıdır. Bireylerin nerde ne yaptığı kadar nerede kiminle ne yapacağı da gözetleyenler ve özellikle şirketler açısından önemlidir. Bu noktada Z kuşağı X ve Y kuşaklarına oranla ileriye yönelik planların oluşturulmasında gizliliğe önem vermektedir.

Sosyal ağlarda kimleri takip ediyorsunuz? Sorusuna birden fazla cevabı işaretleyebilen kullanıcıların verdiği cevaplar analiz edildiğinde: X kuşağından: 28 kişi (%28,57), Y kuşağından 25 kişi (%23,58) ve Z kuşağından 80 kişi (%76,19) "sevgilimi takip ediyorum" cevabını vermiştir. X, kuşağından 40 kişi (%40,82), Y kuşağından 6 kişi (%5,66) "eşimi takip ediyorum" şıkkını işaretlerken; Z kuşağından bu şıkkı işaretleyen katılımcı bulunmamaktadır. Sırasıyla X,Y ve Z kuşaklarından "eski sevgilimi takip ediyorum" şıkkını işaretleyenler: 39(39,80), 33(%31,13) ve 74(%70,48) olarak belirlenmiştir. Yine sırasıyla X,Y ve Z kuşaklarında "arkadaşlarımı takip ediyorum" şıkkını işaretleyenler: 80(%81,63), 101(%95,28) ve 36(%34,29) olarak belirlenmiştir. Son olarak X kuşağından 20 kişi (%20,41), Y kuşağından 2 kişi (%1,89) "eski eşimi takip ediyorum" şıkkını işaretlemiştir. Z kuşağından "eski eşimi takip ediyorum şıkkını işaretleyen kullanıcı bulunmamaktadır. Cevaplar analiz edildiğinde: üç kuşağında sosyal ağları bir gözetleme aracı olarak kullandıkları tespit edilmiştir.

Sosyal ağlar üzerinden bir ilişkiye başladınız mı? Sorusuna X kuşağından 40 kişi (%40,82), Y kuşağından 27 kişi (% 25,47) ve Z kuşağından 83 kişi (% 79,05) "evet" yanıtını vermiştir. X kuşağından 58 kişi (%59,18) Y kuşağından 79 kişi (% 74,53) ve Z kuşağından 22 kişi (%20,95) "hayır" cevabını vermiştir. Sosyal paylaşım sitelerinde gerçek hayatlarının izdüşümünü yansıtarak yer alan Z kuşağı, X ve Y kuşağının aksine karşı cinsle ilişkilerini bu ortamlar üzerinden kurmaktadırlar.

Sosyal ağlar üzerinden ilişkinizi sonlandırdınız mı? Sorusuna X kuşağından 37 kişi (%37,76) Y kuşağından 21 kişi (%19,81) ve Z kuşağından 80 kişi (76,19) "evet" yanıtını vermiştir. X kuşağından 61 kişi (%62,24), Y kuşağından 85 kişi (% 80,19) ve Z kuşağından 25 kişi (%23,81) "hayır" yanıtını vermiştir. X ve Y kuşağına göre; sosyal paylaşım ağlarını gerçek yaşamla ilişkilendiren Z kuşağı, ilişkilerini sonlandırma hususunda, sosyal ağları gerçek bir mekan gibi kullanmaktadırlar.

Tanıdığınız birinin profilini ne sıklıkla görüntülemektesiniz? Sorusuna X kuşağından 32 kişi (%32,65), Y kuşağından 20 kişi (%18,87) ve Z kuşağından 65 kişi(%61,90) "günde birkaç defa" cevabını vermiştir. Sırasıyla X,Y ve Z kuşaklarından 41(%41,84), 60(%56,60) ve 19(%18,10) katılımcı "arada sırada" cevabını vermiştir. Yine sırasıyla X,Y ve Z kuşaklarından 21(%21,43), 24(%22,64) ve 19(%18,10) katılımcı "nadiren" cevabını vermiştir. Son olarak X kuşağından 4 kişi (%4,08), Y kuşağından 2 kişi (%1,89) ve Z kuşağından 2 kişi (%1,90) "hiçbir zaman" cevabını vermiştir. Cevaplar analiz edildiğinde Z kuşağının X ve Y kuşaklarının aksine gözetleme aracı olarak sosyal ağları daha sık kullandığı tespit edilmiştir.

Sosyal ağlarda sahte hesabınız var mı? Sorusuna X kuşağından 41 kişi, (%41,84) Y kuşağından 26 kişi (%24,53) ve Z kuşağından 80 kişi (%76,19) "evet" yanıtı vermiştir. X kuşağından 57 kişi (%58,16), Y kuşağından 80 kişi (%75,47) ve Z kuşağından 25 kişi (%23,81) "hayır" yanıtını vermiştir. Z kuşağı en yüksek sahte hesap kullanma oranına sahip kuşaktır. Bu sonuç, Z kuşağının X ve Y kuşağına göre kişisel bilgilerini sosyal ağlarda saklama eğilimi içerisinde olduğunu ve Z kuşağının gerçek kimliği ile sosyal ağlarda iz bırakmak istemediğini göstermektedir.

*Facebook üzerinden arkadaşlarınız ile sohbet ediyor musunu*z? Sorusuna X kuşağından 63 kişi (%64,29), Y kuşağından 95 kişi (%89,62) ve Z kuşağından 44 kişi (%41,90) "evet" yanıtını vermiştir. X kuşağından 35 kişi (%35,71), Y kuşağından 11 kişi (%10,38) ve Z kuşağından 61 kişi (%58,10) "hayır" cevabını vermiştir. X ve Y kuşakları Facebook'u anlık iletişim aracı olarak kullanmaktadır. Z kuşağı ise Facebook'u arkadaşları ile sohbet etmek için tercih etmemektedirler.

Sevgiliniz, eşiniz, anneniz, babanız ya da arkadaşlarınızdan en az birisinin sosyal ağ şifrelerini biliyor musunuz? sorusuna X kuşağından 60 kişi (%61,22), Y kuşağında 50 kişi (%47,17) ve Z kuşağından 23 kişi (21,90) "evet" yanıtını vermiştir. X kuşağından 38 kişi (%38,78), Y kuşağından 56 kişi (%52,83) ve Z kuşağından 82 kişi (%78,10) "hayır" cevabını vermiştir.

Sevgiliniz, eşiniz, anneniz, babanız ya da arkadaşlarınızdan en az birisinin kişisel mesajlarını karıştırdınız mı? Sorusuna X kuşağından 53 kişi (%54,08), Y kuşağında 67 kişi (%63,21) ve Z kuşağından 31 kişi (29,52) "evet" yanıtını vermiştir. X kuşağından 45 kişi (%45,92), Y kuşağından 39 kişi (%36,79) ve Z kuşağından 74 kişi (%70,48) "hayır" cevabını vermiştir. Cevaplar analiz edildiğinde X ve Y kuşağının mahremiyete önem vermediği görülmektedir. Z kuşağı teknolojinin içine doğan bir kuşak olarak; kişisel bilgilerin gizliliğine, X ve Y kuşağının aksine önem verdiği görülmektedir.

Sosyal ağların sosyalleşmeye yardımcı olduğuna inanıyor musunuz? Sorusuna X kuşağından 83 kişi (%84,69), Y kuşağı 64 kişi, (% 60,38), Z kuşağı 28 kişi (%26,67) "inanıyorum" yanıtı vermiştir. X kuşağından 15 kişi (%15,31), Y kuşağından 42 kişi (%39,62) ve Z kuşağından 77 kişi (%73,33) "inanmıyorum" yanıtını vermiştir. Elde edilen bulgular, sosyal ağların sosyalleşme aracı olduğu konusundaki inancın X kuşağından Z kuşağına doğru azaldığını göstermektedir. Bu noktadan hareketle X ve Y kuşağının sosyal ağları, sosyalleşme aracı olarak kullandıkları; Z kuşağının ise; sosyalleşme sürecinde sosyal ağların rolü olmadığı fikrini benimsedikleri görülmektedir.

Temel Bulgu ve Sonuçlar

Bu araştırma kapsamında, her türlü iletişim ihtiyacını yeni iletişim teknolojileri ve sosyal ağlar aracılığıyla karşılayan X,Y ve Z kuşaklarının sosyal ağları nasıl ve ne amaçla kullandıklarına bağlı olarak değişen mahremiyet algısı belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada çıkan sonuçlara göre teknolojinin içine doğan Z kuşağı sosyal ağlara X ve Y kuşaklarından farklı anlamlar yüklemektedir. Bu durum, Z kuşağının X ve Y kuşağına göre farklı bir mahremiyet algısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Öncelikli olarak Z kuşağı, diğer iki kuşak gibi sosyal ağları ayrı bir gerçeklik alanı olarak görmemektedir. Bu nedenle Z kuşağı, gerçek hayatta mahremiyetini ne kadar paylaşıyorsa, sosyal ağlarda mahremiyetini o düzeyde paylaşmaktadır.

Araştırma kapsamında çıkan bir diğer sonuca göre; Z kuşağı, kişisel bilgilerini sosyal ağlar üzerinden paylaşmayı tercih etmemektedir. Böylelikle, kişisel bilgilerini sosyal ağlar da korumayı amaçlayan Z kuşağı, sahte hesaplar oluşturmaktadır. Bu noktada, internet ve sosyal ağ gerçeği ile sonradan tanışan X ve Y kuşağı yeni bir kamusal alan olarak sosyal ağları görmektedir. Bu nedenle sosyal ağ hesaplarında kişisel bilgilerine yer vermekte ve sahte hesaplar oluşturma eğilimi göstermemektedir.

Araştırma sonuçlarına göre; Facebook üzerinden arkadaşları ile sohbet eden; özel alan olarak kabul edilen ev içerisinde çekilen fotoğraflar dâhil olmak üzere tüm fotoğraflarını paylaşan; bu fotoğrafların beğenilmesine ve paylaşılmasına izin veren X ve Y kuşakları, sosyal ağları sosyalleşme aracı olarak kabul etmektedir. Bu noktada Z kuşağı, diğer iki kuşaktan farklı olarak, sosyal ağları bir sosyalleşme aracı olarak içselleştirmemektedir.

Araştırmaya göre; temelde, üç kuşak da sosyal ağları bir gözetim ve denetleme aracı olarak kullanmaktadır. Bu noktada özellikle eşlerin birbirlerini takip etmek için sosyal ağları kullandığı araştırma sonuçlarından görülmektedir. Bu noktada X kuşağı sırasıyla arkadaşlarını, eşini, eski sevgilisini, sevgilisini ve eski eşini takip etmektedir. Böylelikle, X kuşağı Z kuşağından sonra sahte hesap kullanımına yatkın olan kuşak olmaktadır. Bu durum, X ve Z kuşaklarının, sosyal ağları bir gözetleme aracı olarak gördüğü sonucunu çıkarmaktadır.

Araştırmaya göre; üç kuşağın da sosyal ağlarda, siyasi ve dini konulardaki görüşlerini/tercihlerini gizlemeye yönelik tutumları farklılık göstermektedir. Bu noktada, özellikle Y kuşağının diğer iki kuşaktan farklı bir tutum sergilediği görülmektedir. Teknoloji ile şekillenen, özellikle de internet kullanımında uzmanlaşmaları sayesinde, çoklu kimlikler edinen Y kuşağı, siyasi ve dini konulardaki görüşlerini paylaşma konusunda kararsızlık göstermektedir. Bunalımlı yılların yaşandığı dünya düzeni içerisine doğan X kuşağı ise, geçirdiği politik süreçler nedeniyle siyasi ve dini konulardaki düşüncelerini/tercihlerini sosyal ağlarda paylaşırken; teknolojinin içine doğan bir kuşak olarak tüm teknolojik gelişmelere kısa sürede adapte olan Z kuşağı, gerçek ile sanal arasında bir ayrıma

gitmemektedir. Böylelikle, kimliklerini açıkça belirten Z kuşağı, sosyal ağları, gerçek hayatta var olan kamusal alanlardan birisi olarak algılamaktadır. Bu sayede, gerçek hayatta var olan kimliklerini, siyasi ve dini düşüncelerini çevresiyle paylaştığı ölçüde, sosyal ağlarda da paylaşmaktadır.

Araştırmaya göre; X ve Y kuşakları özel alan olarak kabul edilen ev dâhil olmak üzere; fotoğraflarını sosyal ağlarda paylaşma ve beğenilmesine izin verme eğiliminde oldukları görülmektedir. Özellikle X kuşağı, Foursquare ile coğrafi konumlarını belirleme ve etkinlik davetlerine katılıp katılmayacağı gibi bilgilerini sosyal ağlarda paylaşma eğilimi içerisindedir.

Sonuç olarak; X,Y ve Z kuşaklarının sosyal ağlarda var olma nedenlerinin farklılık gösterdiği görülmektedir. Böylelikle üç kuşağın sosyal ağları kullanım nedenlerine bağlı olarak sosyal ağları kullanma biçimleri de değişmektedir. Bu iki faktör, kuşaklar arasında değişen mahremiyet algısının temel sebebini oluşturmaktadır.

Kaynakça

Altuntuğ, N., (2012). "Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili*", Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi* Cilt:4, Sayı:1.

Castells, M., (2005). "Hacker Etiği: İş Hayatına Yıkıcı Bir Yaklaşım, Pekka Himanen, çev. Şebnem Kaptan, Ayrıntı Yayınları: İstanbul, s. 123-133.

Giddens, A., (2010). Mahremiyetin Dönüşümü, Ayrıntı, İstanbul.

iPad vs Magazine - Which Does Baby Pick?, (b.t), https://www.youtube.com/watch?v=68OlcsRTksg Erişim Tarihi : 28.12.2013.

İzmirlioğlu, K., (2008). "Konumlandırmada Kuşak Analizi Yardımıyla Tüketici Algılarının Tespiti: Türk Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

McCrindle, M., (2012). "Generations Defined", http://mccrindle.com.au/resources/Generations-Defined-Sociologically.pdf Erişim Tarihi: 28.12.2013.

McCrindle, M. ve Wolfinger, E., (2011). "The ABC of XYZ", University of New South Wales Press, Sydney.

Mcluhan, M., (2001). Global Köy, Scala Yayıncılık, İstanbul.

Prensky, M., (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf Erişim Tarihi: 06.010.2013.

Sennet, R., (2010), Kamusal İnsanın Çöküşü, Ayrıntı, İstanbul.

Yılmaz, A., (2012). "Sosyal Medya Kullanımında Güncel Tartışmalar: Üniversite Öğrencileri Örneğinde Mahremiyet - Kamusal Alan İlişkisi*", Global Media Journal*. Cilt:3, Sayı:5.

Yüksel, M., (2010). "Mahremiyet Hakkına ve Bireysel Özgürlüklere Felsefi Yaklaşımlar", *Ankara Üniversitesi Siyasi Bilimler Dergisi*. Cilt:64, Sayı:1.